בעזהשי"ת

ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים ומנשה וגו' (מה כ')

בתרגום יהונתן פירוש, **בך יוסף ברי, יברכון בית ישראל ית ינוקא ביומא דמהולתא, למימר ישוונך ה' כאפרים וכמנשה**, ולכאורה צ"ב למה דייקא ביומא דמהולתא יברכו את התינוק בברכה זו.

לעיל (בראשית מא נא) כתיב, **ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי**', ולכאורה קשה מהו ההטבה בזה ששכח את כל בית אביו, וצ"ב.

ויש לומר בהקדם מה שכתב בספה"ק **ייטב לב** בפרשתן, על מש"כ (מט א) **ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגודה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים**, על פי ששמע ממוזלה"ה **הישמח משה**, ששמע ממורו הרה"ק **מלובלין זצוק"ל**, שאמר צדיק אחד מפי אליהו ז"ל לפרש **אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס** (סנהדרין צז ע"א), היינו שלא יתפלל כלל כל אחד ואחד על הפרט מה שצריך לו לבדו, כי אם על הכלל כלו, לבקש רחמים עבור גלות השכינה כביכול, והיינו **שתכלה פרוט"ה**, הפרטיות מן כיס הלב, אלא שיתפללו רק על גלות השכינה שיתגדל ויתקדש שמו, עכדה"ק. ובזה פירוש הייטב לב מאמר הגמרא (סנהדרין שם) **אין בן דוד בא עד שיתיאשו עצמם מן הגאולה**, פירוש שיתיאשו **עצמ"ם**, היינו מעסקיהם הפרטיות, מכח הגאולה, ר"ל שלא יבקשו צרכי עצמם כי אם להגאל שלא יהי' עוד שכינתא בגלותא, וכתב שהגיד פירוש זה לזקינו היש"מ והוטב בעיניו, גם פי' בזה מה דאיתא (תהלים קמז ב') בונה ירושלים ה',ואמרו ז"ל (ברכות מט ע"א) אימתי, בזמן שנדחי ישראל יכנס. הכוונה כי אם כל אחד ואחד מבקש על עצמו ועל ביתו, הנה הנם מפוזרים במחשבותם, זה מבקש פרנסה וזה רפואה וזה בנים, ואימתי יבנה ירושלים בזמן שנדחי ישראל יכנס, שיהיו כולם שוין לטובה להתפלל רק על הכלל ישראל שיגאלו ועל גלות השכינה.

ובזה פירוש **האספו ואגודה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים**, 'האספו' מחשבותיכם לתכלית אחד וכוונה אחד, 'ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים' פירוש עם אחרית הימים היא השכינה הקדושה, כדאיתא בזוהר (פ' תשא דף קפט ע"ב), לכן תהיו נאספים לכוונה אחת להתפלל על גלות השכינה שיגאלנו מהרה. עכדה"ק.

ועל פי זה יש לומר מה שרמז לנו יוסף הצדיק בקריאת שמם של בניו, מנשה ואפרים, **כי נשנו אלקים מכל עמלי ומכל בית אבי**, שזכה לשכוח מכל עמלו ומכל הצרות שהי' לו על ידי אחיו, **והפרני אלקי"ם בארץ עניי**, שהתפלל רק על צער השכינה בעת שהי' בגלות.

ובזה יובן דברי התרגום יהונתן הנ"ל, כי ביומא דמהולתא אשר אליהו הנביא בא בעת המילה, ומצפים שיתגלה לנו במהרה בימינו, ולכן אומרים ומברכים, ישימך אלקים כאפרים וכמנשה, אשר מרומז בשמותם, כי כדי לזכות להגאולה יש לשכוח מכל הצרות הפרטיות ורק יתפללו כל אחד ואחד בלתי אל ה' עינינו, להקים שכינתא מעפרא ויגאלנו במהרה בימינו.

❖ ❖ ❖

עוד אפשר לומר על מה שכתב בתרגום יהונתן, בך יוסף ברי, יברכון בית ישראל ית ינוקא ביומא דמהולתא, למימר ישוונך ה' כאפרים וכמנשה. וצ"ב.

על פי מש"כ **הייטב לב** בדרך אחר לפרש הפסוק האספו ואגידה לכם וגו' (אות ד'), עפ"י מה דאיתא **בזוהר** (וישלח קע ע"ב) כי יש רמ"ח מצוות ושס"ה לא תעשה כמנין אבריו וגידים של האדם, כי כל אדם צריך להשלים רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו על ידי קיום התורה והמצוות, והקשו איך אפשר לאדם לקיים כל המצוות, הא יש כמה מצוות שאינם באים לידי אדם לעולם, ויש מצוות שהן על הכהנים לבד או על לוים לבד, ואיך אפשר לאדם אחד לבד לקיים כל התרי"ג מצות, והתירוץ לזה, על ידי שהם **באחדות**, ובכל מצוה אומרים בשם כל ישראל, והוה מה שעושה האחד כאילו חבירו עושה כי כולם מתאחדין יחד, ואמנם אכתי קשה תינח כשישראל שרוין על אדמתם, אבל בעוה"ר אחר שגלינו מארצנו, הרי נחסר מכל ישראל כל אותן המצות, ותירצו דבזה שרוצה וגומר במחשבתו לקיים כל המצות, **מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה** (קידושין מ' ע"א) וכאלו קיים כל אחד כל התרי"ג מצות.

ובזה פירוש הייטב לב מה שאמר משה לישראל, **שמע ישראל אתה עובר היום וגו'**, כי שמע הוא מלשון קבלה, ופירושו, שתקבל עליך לקיים כל התרי"ג מצות, **כי אתה עובר היום את הירדן וגו'**, ואמרו ז"ל, אבל אני אינו עובר כדאיתא במדרש (דב"ר פ"ד יא), נמצא עתיד הבית להיות נחרב וישראל יגלו מארצם ולא תוכל לקיים במעשה רק בשמיעה. ובזה פי' דברי המדרש, וז"ל, **אמר משה אבדתם נעשה**, שעשו העגל אשר מזה נצמח הגלות, ובזה אבדתם לקיים כל התורה על ידי מעשה, באחדות כל ישראל, **'שמרו ונשמע'**, לקיים בשמיעה היינו הקבלה, ועי"ז יוכלו להשלים חובותינו בהעולם.

ועפי"ז פי' הכתובים בפרשתן, **והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם**, לזה אמר, **'האספו'**, שתהיו באגודה אחת למען יתקיים בכלל כולן כן התורה, אך זה בהיותכם בארץ אבותיכם, אבל **'ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים'** היינו בזמן הגלות, ואז הקבצו ושמעו', לקבל עליכם התרי"ג מצות במחשבה בלב. עיי"ש בנועם דבריו.

נמצינו למידין כי יש ב' דרכים האיך לקיים כל התרי"ג מצות, או על ידי דיבוק חברים ואם אחד עושה מצוה נחשב לכל או"א כאילו קיים אותו מצוה, או על ידי מחשבה וקבלה בלב, ועל פי זה יש לפרש מה שקרא יוסף שמות בניו מנשה ואפרים, מנשה, **כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי**', שהי' מתמרמר עצמו על שאינו עם אחיו, ואי אפשר לו להיות דבוק עמם, ועל ידי זה לצאת כל התורה כולה, אבל חיזק עצמו בזה, **'כי הפרני אלקים בארץ עניי**', כי ה' הטיב עמנו בהיותינו בגלות, שיהי' נחשב המחשבה כמעשה, ועי"ז יוכלו לקיים כל התורה כולה.

וזהו ביאור דברי התרגום יהונתן, שאומרים **ביומא דמהולתא ישימך אלקים כאפרים וכמנשה**, דהנה מובא בשם **האריה"ק ז"ל** על הא דאיתא בגמרא (נדה יג ע"ב) אין אליהו בא עד שיוכלו הנשמות שבגוף, ובעונותינו הרבים יצאו מה שיצאו ועדיין בן דוד לא בא, ופי' כי למעלה יש כלי שנקרא גוף, ובו משכן הנשמות, וכשיוכלו כל הנשמות אז יבוא בן דוד לגאלינו, ובעוה"ר שהנשמות אינם מתקנים עצמן כדבעי, לכן צריכים לשוב להעולם הזה, כדי לתקן מה שצריכים עדיין לתקן, וזהו פי' **'שיצאו מה שיצאו'**, שאותן נשמות שכבר יצאו חוזרים ויוצאין, ע"כ, לזה ביומא דמהולתא כשבא אליהו ז"ל, ואין אליהו בא לבשר הגאולה עד שיוכלו נשמות שבגוף, לזה אומרים ישימך אלקים כאפרים וכמנשה, שהשמות מרמזים כנ"ל כי השי"ת גדל חסדו עמנו והפרה בארץ עניינו, העצה היעוצה לקיים כל התורה, על ידי מחשבה וקבלה בלב, ובזה נוכל לתקן עצמינו, ואז נזכה לביאת אליהו בב"א.

ובזה יש לומר **שילוב סיום התלמוד לתחילתה**, דאיתא (נדה עג ע"א) תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר הליכות עולם לו וגו' אל תקרי הליכות אלא הלכות, כי במה יוכל לקיים הליכות העולם, היינו חובת האדם בעולמו, הלא אין ישראל יושבין על אדמתן, לזה מתחיל ובא, (ברכות ב' ע"א) מאימתי קורין את שמע וכו', העצה לזה הוא שמיעה דהיינו קבלה בלב, שיקבל על עצמו לקיים כל התורה כולה, והוא חשוב כמעשה, והבן.